

GÜVENMEK, İÇİNDEKİLER VE DİLİNDEKİLER

Erol KÖKTÜRK

Güven-güvensizlik, doğru-doğruluk, içe dönmek-gizlemek, samimiyet-açıklık, iletişim ve içtenlik, paylaşmak ya da sıradanlaşmak, güvenmemek-yalnızlaşmak... İnsan olmak?

İlk okuduğumda beni ürkütmüştü rakamlar. Kendimi yokladım, “ben de bunların arasında mıyım?” diyerek. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yapılan “Türkiye’de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları” başlıklı araştırmanın, “Ahlaki Değerler ve Toplumsal Değişme” başlıklı incelemesinde sorulan sorulara verilen yanıtlar düşündürücü. Sorulardan birisi: “**İnsanların çoğuna güvenilebilir mi?**” Bu soruya **1991** yılında verilen yanıtlara göre, yalnızca % **10**’una güvenilebilirken, oran **1997** yılında % **6.5**’e düşüyor. Bunun Türkçesi şu, **1000** insandan **935** tanesi “öteki insanlara güvenilmeyeceğini” söylüyor. İşte beni soğuk soğuk terleten rakam bu... İşin kötüsü bu rakamlar giderek küçülmüyor, büyüyor...

Publilius Syrus, “*herkesin güvenini kaybeden daha ne kaybetsin!*” derken bu 935 kişiyi kastediyor olmalı. Çünkü güvenmeyen, güven de vermeyecektir. O zaman verecek güvenin yoksa, başka (hatta çok) şeylerin olsa ne yazar? İşin daha kötüsü, nasıl yaşanır böylesi bir ortamda? İnsan ilişkileri hangi zemine oturur? Söylenenlerin ne kadar değeri ve anlamı olur? Samimiyet duygusu, insan sıcağı, paylaşım, dertleşme, tartışma, insan olma... v.d. kavramların anlamı nicelere bürünür bu rakamlar karşısında?

Rakamlar, ortamın insanları güvensizliğe, güvensizliğin de yalnızlığa, kendi içine dönmeye ittiği bir süreci tarifliyor. İnsan ilişkisinin kötüye kullanılabileceği kaygısı, içinde taşıdığı, belleğinde yaşadığı birçok şeyi açıkça ortaya koyamama sonucunu doğuruyor. Atalarımız, oranı bugünkü kadar olmasa da eskilerden beri var olduğu anlaşılan bu sorun üzerine “Güvenme dostuna, saman doldurur postuna” demişler. Demişler ama, insanın aynı durum karşısında “çok türlü düşünmesi çok türlü davranması” sonucunu doğurursa, o zaman doğru olmayan davranışlar üzerine kurulu ilişkilerden nasıl sağlıklı sonuçlar yeşerecektir? İnsanın içindeki doğrulan, ya da yanlışları, gerçek duygularını ve düşüncelerini gizleyerek, “*ilişkide rol yapmaya başlaması*”, işin kötüsü bu rol yapma tavrının genel yaşam tarzına dönüşmesi nereye götürür ilişkileri?

Denecektir ki, “doğruluk denilen göreceli bir şey değil mi?” Nedir ki doğru olan? Schiller, “*doğruluk her türlü koşul altında meyvesini verir*” diyor. Server TANİLLİ de, “*İnsanı rahatlatan bir yanıldandan çok, rahatsız eden bir doğrunun arkasından koşmak niçin? Bizi ovucunda tutan yalana, gözümüzdeki perdeyi kaldıran doğruyu yeğlemek neden?*” diye soruyor. Demek ki, insanın doğrunun, hem de her koşulda doğrunun öznesi olmak diye bir çabanın içinde olması gerekiyor. Çünkü Euripides’in dediği gibi “insanlar için mutluluk umudu, ancak doğrulukta vardır”. Soru: *İçinde bulunduğumuz vahşi ortamda, iyi yaşamak mı, mutlu olmak mı erekleniyor?*

Ebner Eschenbach, “doğru olmak istemek ve buna gücü yetmemek kadar korkunç bir şey yoktur” derken, sorunumuzun düğüm noktasını vurguluyor aslında. Bir kişi, ya da çok kişi, yani 1000 kişide 935 kişi, güvenmediği için, bilerek ve isteyerek ilişkide gerçekleri gizliyor. Sonra iletişimsizlikten dem vuruyor. Daha doğrusu kendi dışına karşı iletişimde örtülü, kendi kendine iletişimde karmaşık (belki de son derece net ve yeğlenmiş)...

Ne yapacağız böylesi bir ortamda? “Dostlukların bitişi” muhabbetinin özünde güvensizlik yatıyor. Platon, “**Dost hem iyi görünen hem iyi olan insandır**” diyerek dostluğu tanımlıyorsa, iyi görünen, ama içten pazarlıklı, gerçek duygularını ve niyetlerini gizleyen kişi, bu durumda, o gerçek dostluğa hiçbir zaman varamayacaktır. Böyleleri, Kul Himmet’te medet bulup, “seyyah oldum şu alemi gezerim / bir dost bulamadım gün akşam oldu” diye gezineceklerdir.

Dostluk kavramının içi boşaldı. Çünkü yeni dünya düzeninin yükselen değerlerinin büyümesine kapılmış olanların içi boşaldı. Başka şeyler doldurdu boşalan yeri... Seneca’nın dediği gibi, “**İnsanlar kendilerine olan dostluklarını yitirince, kimseyle dost olamamaya**” başladılar. Paylaşmak anlamını yitirdi. Ağzılarda ucuzladı daha doğrusu... Kolay ve sıradan biçimde kullanılmaya başlandı. Sözler gerçek niyetleri yansıtmayınca, ses tınlarına dönüşür insan ilişkilerinde... Ne anlamı kalır ki, onları dinlemenin... **Sözler gerçek düşüncelerin gerçek görüntüsü olmaktan çıkıp zahiri görüntüsü olduğu zaman, sözler sanallaştığı zaman, gerçek insan sanal insana, toplum sanal topluma dönüştüğünde, varlığımızın sorgulanması eşiğindedir demektir.** Sanal ortamlardaki sanal ilişkilerin varacağı yer ise **sıradanlık**... Derin olmayan, derinleşemeyen ilişkiler, yüzeyde kalan ve yüzeyselleşen insan ilişkileri **içtenlikten** beslenmiyor. “Candan olmak, yürekte olmak” aranır oldu artık. İnsan bunu duyumsamadığı zaman, ilişkisi zora dayalı ilişkiye dönüşüyor demektir. Ancak unutulmamalı ki içtenlik, insanların içinde yeniden keşfedilmeyi bekliyor... Yok olduğu sanılmasın...

Sanılmasın ama, bu arada unuttuğumuz, konuştuğumuz bir şeyler de çoğalıp gitmiyor mu? Sahi ne kadar oldu bir dostun göğsüne yaslanıp ağlamayalı? (ille de ağlamak gerekmiyor ama...) Çat kapı deyip çay içmeye gitmeyeli. Ağız dolusu gülmeydi... Varsılığım da yoksulluğunu da paylaşmayalı... Toplum adına ülküler için diğerleriyle saf tutmayalı ne kadar oldu? Kendi kendine topraklamadan söz etmiyorum, ama içini boşaltmayalı bir dostuna ne kadar oldu...

Tüm bunlar için ön koşul güven. Olmazsa olmaz koşul, hem gerekli hem de zorunlu koşul bu. Sözler, güven temelinde anlam kazanıyor. Güvenmek bir altyapı olayı... Güvenmek sözlerin anlamını büyütüyor. Yaşam, anlamı paylaşılınca keyif veriyor. Paylaşamayınca yalnızlıklar başlıyor. Yalnızlık içe döndürüyor. İçe dönüş ilişkileri yapaylaştırıyor. Yapaylık sıradanlığı doğuruyor. Sıradan yaşam da çekilmiyor...

İnsan, var olma nedenlerine yabancılaştığında, limanları, sözler oluyor. Oysa insanın limanı, yine insan olmalı...